

ЯК ЗАХИСТИТИ ПРАВО НА МОВУ?

ПОКРОКОВА
ІНСТРУКЦІЯ

ЧОМУ ЗАХИСТ МОВИ ВАЖЛИВИЙ?

«Загроза українській мові рівносильна загрози національній безпеці України, існуванню української нації та її держави, оскільки мова – це своєрідний код нації, а не лише засіб спілкування»

«Без повноцінного функціонування української мови **в усіх ділянках публічного життя суспільства на всій території України** українській нації загрожує втрата статусу й ролі титульної й державотвірної нації, що є рівнозначним загрози зникнення Української держави з політичної карти світу».

«Українська мова – доконечна умова державності України та її соборності. Україна – це єдиний у світі ареал, де може бути гарантовано збереження, існування й усебічний розвиток української мови і, відповідно, української нації як державотвірної».

«Володіти українською мовою як мовою свого громадянства – **обов'язок кожного громадянина України**. При цьому кожен громадянин України є

вільним у виборі мови або мов для приватного спілкування».

«Оволодіння й користування українською мовою як державною **забезпечує рівність можливостей на соціалізацію** громадян України будь-якої етнічної належності: на доступ до гарантованих державою матеріальних і нематеріальних благ, повноцінну участь у всіх ділянках суспільного життя і безперешкодне користування правами...»

«Українська мова в Україні – це мова повноцінної демократичної участі всіх громадян у публічному житті суспільства, **основа його згуртованості та єдності**. Їй належить визначальна роль у формуванні, розвитку та зміцненні єдиної української політичної (громадянської) нації.»

*З рішення Конституційного Суду України
від 14 липня 2021 року*

Найголовніше

УТВЕРДЖУВАТИ МОВУ ВЛАСНИМ ПРИКЛАДОМ

Колись, у часи антиукраїнського режиму, ми сформулювали **9 ПРОСТИХ ПРАВИЛ**, яких важливо дотримуватися і зараз.

Але не менш важливо, щоб мова була захищена на державному рівні. І такий захист гарантує ухвалений 2019 року Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» або просто

ЗАКОН ПРО МОВУ

Закон **гарантує кожному право на отримання інформації і послуг українською мовою в усіх публічних сферах**. Уважно його прочитайте щоб знати і захищати свої права.

Але будь-який закон працює лише тоді, коли люди активно контролюють його виконання. Це може робити кожен.

ЩО КОНКРЕТНО РОБИТИ?

Все просто. Зіткнувшись із порушеннями закону про мову - реагувати на них, а не сподіватися, що це зробить міфічний «мовний інспектор». Можливо, Вас це здивує, але у більшості випадків самих лише ввічливих зауважень достатньо, щоб припинити порушення закону про мову.

В ідеалі варто реагувати на порушення всюди, де Вам не надають інформації чи послуг українською. Але на практиці, особливо в русифікованих містах, це забирає забагато сил і часу. Тому

ОБЕРІТЬ КІЛЬКА ОБ'ЄКТІВ

Магазини й кав'ярні біля Вашого дому чи місця роботи, Інтернет-сервіс, де Ви замовляєте послуги тощо. Сконцентруйте зусилля саме на них і наполягайте на виконанні ними закону про мову.

Це не потребує спеціального часу, робіть це під час звичних контактів з обраними Вами надавачами послуг. Доведіть справу до кінця і привчіть їх дотримуватися закону. В разі потреби об'єднуючись з однодумцями, а у складних випадках - звертаючись до державних органів.

Кожна Ваша перемога – це мінус одна проблема. А коли це роблять тисячі людей по всій країні – зміни стають повсюдними.

ПОКРОКОВИЙ АЛГОРИТМ ДІЙ СФЕРА ПОСЛУГ

Сфера послуг – це не лише магазини чи кав'ярні. Відповідно до статті 30 закону про мову споживачів мають обслуговувати українською. Це стосується цінників, меню, каталогів, написів на товарах, усного обслуговування, будь-яких публічних оголошень тощо.

Ви зіткнулися з порушенням. Що робити?

01

Зверніться до працівника закладу, який порушує закон або може вплинути на виправлення порушення.

Ввічливо, але наполегливо попросіть виконувати закон. Якщо порушення виправлено (одразу чи в короткий строк, який Ви окреслите) – подякуйте. Якщо порушення триває – ➔

02

Зверніться до менеджера, власника, адміністратора закладу з проханням усунути порушення закону.

Попередьте, що в іншому випадку задієте до захисту своїх прав державу. Якщо порушення триває – ➔

03

Якщо заклад є представництвом більшої компанії чи належить до мережі – зателефонуйте чи напишіть у центральний офіс / на гарячу лінію компанії.

Попередьте, що якщо порушення триватиме, Ви вважатимете це відповідальністю всієї компанії і подасте скаргу в державні органи. Якщо і це не допоможе (або якщо здійснити крок 3 неможливо) - ➔

04

Надішліть офіційну скаргу Уповноваженому з захисту державної мови.

Важливо! Уважно прочитайте інформацію за [цим посиланням](#) і ретельно заповнюйте всі поля в електронній формі, не забудьте додати файли або лінки з доказами

Примітка

Не є порушеннями закону:

- індивідуальне обслуговування клієнта іншою мовою з ініціативи клієнта;
- спілкування персоналу будь-якою мовою між собою;
- дублювання інформації іншими мовами (наприклад, є меню українською мовою, але є й російською чи англійською).

ПОКРОКОВИЙ АЛГОРИТМ ДІЙ ОСВІТА

**Мова, яка панує сьогодні у класах і аудиторіях,
завтра пануватиме по всій країні.**

Тому не лише закон про мову (стаття 21), але й закони «Про освіту» (ст.7, 26), «Про дошкільну освіту» (ст.10), «Про повну загальну середню освіту» (ст. 5, 22, 38, 39), «Про вищу освіту» (ст. 48) чітко визначають:

Мова освітнього процесу – українська

Якщо будь-який елемент освітнього процесу для Вас, Вашої дитини чи будь-яких вихованців, учнів, студентів ведеться не українською мовою – не мовчіть.

Що робити?

01

Зверніться до учителя, вихователя, викладача, який порушує закон з проханням припинити порушення і вести освітній процес українською мовою. Якщо це не дасть результату або якщо порушення відбувається на рівні керівництва закладу – 🐛

03

Напишіть одноосібну чи колективну скаргу в місцеві органи освіти. Також письмово, через електронну форму чи телефоном зверніться до Державної служби якості освіти. Якщо раптом і після цього порушення триватимуть – 🐛

02

Напишіть одноосібну чи колективну скаргу на ім'я керівника закладу освіти. Якщо це школа, додатково зверніть увагу, що за законом «Про повну загальну середню освіту» (ч.4 ст. 38) директор несе персональну відповідальність за організацію освітнього процесу українською мовою. Якщо і це не допоможе – 🐛

04

Надішліть офіційну скаргу Уповноваженому з захисту державної мови

Зверніть увагу:

будь-які гуртки, курси тощо, в тому числі приватні, є або закладами освіти, або наданням послуг, а отже мають вестися українською.

ДЕРЖАВНІ ТА КОМУНАЛЬНІ УСТАНОВИ

Якщо Ви зафіксували порушення закону про мову в органах державної влади чи місцевого самоврядування, а також у державному або комунальному підприємстві, установі чи організації

01

Зверніться до порушників з вимогою дотримуватися закону. Якщо це не допомагає або порушення з часом повторюється - ➡

03

Пишіть Уповноваженому з захисту державної мови

02

Напишіть офіційну письмову чи електронну скаргу керівнику відповідного органу влади, підприємства чи установи та/або зверніться ні гарячу лінію, якщо така є. Якщо результату нема- ➡

ПІД ЧАС ПУБЛІЧНИХ ЗАХОДІВ

Якщо Ви зафіксували проведення публічного, в тому числі розважального заходу, не українською мовою:

01

З'ясуйте назву і організаторів заходу, зафіксуйте докази порушення.

03

Якщо обставини дозволяють, спробуйте домогтися на місці припинення порушення.

02

Напишіть електронні або письмові скарги організатору заходу, голові міста, села чи селища, на території якого проводився захід, а також Уповноваженому з захисту державної мови.

НА РОБОТІ

Ніхто не має права змушувати Вас на роботі використовувати іншу мову замість української. Винятки описані у статті 20 закону про мову і зводяться до обслуговування іноземців. Порушення цього права є підставою для звернення до Уповноваженого з захисту державної мови або до суду.

СПІЛЬНІ ДІЇ

Об'єднуймося, щоб діяти разом.

Що ми можемо зробити разом?

1 Сконцентрувати увагу на центральній частині міст

Центр завжди є взірцем і задає моду. Мова, яка панує в установах, магазинах, кав'ярнях у самому центрі з часом опановує все місто й околиці.

Тому важливо об'єднати зусилля і разом навести лад з дотриманням закону про мову в центральній частині наших міст.

2 Протидіяти системним порушенням на державному чи місцевому рівні

Приклад: олігархічні телеканали демонстративно відмовляються виконувати закон про мову і транслюють фільми та серіали російською.

Для подолання подібних масштабних і системних порушень закону потрібні не менш масштабні й системні дії за участі багатьох людей.

3 Захистити закон від спроб ревізії

Регулярні спроби скасувати ті чи інші норми закону про мову потребують активної протидії. Чим більше людей братимуть участь в акціях такої протидії, тим вищі наші шанси захистити закон і дати йому запрацювати на повну силу.

Долучайтеся до руху «Простір свободи» через кнопку «приєднатися» на сайті prostirsvobody.org

Стежте за повідомленнями спільноти «Мова об'єднує» і долучайтеся до наших спільних дій.

Зв'яжіться з нами

info@prostirsvobody.org

<https://www.facebook.com/ProstirSvobody>

ПУБЛІЧНІСТЬ

Якщо Ви бачите, що порушення має зухвалий чи загрозливий характер, що немає шансів швидко і без скандалу вирішити проблему – вдавайтеся до публічного розголосу.

1

Розміщуйте дописи, фото, відео в соцмережах.

2

Звертайся до журналістів.

3

Зв'яжіться з нами, щоб спільними зусиллями домогтися справедливості.

Шлях до омріяної України майбутнього – довгий і складний. Значну його частину ми вже успішно здолали. Здолаємо й решту, якщо об'єднаємо наші зусилля.

